

ЛІНГВОФІЛОСОФІЯ

ЗАХАРОВА Н. В.

*(Запорізький національний університет)*СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД
ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СКЛАДНИХ СЕМІОТИЧНИХ СИСТЕМ

Втілюючи ідею про те, що усі властивості системи (ментальної, мовної, тощо) не можуть бути пояснені як сума її безпосередніх складників, ця стаття дає системне уявлення про синергетику як міждисциплінарний напрям наукових досліджень, що займається вивченням процесів виникнення та самоорганізації окремих структур у відкритих системах, в тому числі і семіотичних.

Ключові слова: синергетика, самоорганізація структурних елементів, семіотична система, еволюція.

Захарова Н.В. Синергетический подход к интерпретации сложных семиотических систем. Воплощая идею о том, что все качества системы (ментальной, языковой и т.д.) не могут быть объяснены как непосредственная сумма составляющих частей, эта статья дает системное представление о синергетике. Это междисциплинарное направление научных исследований занимается изучением процессов возникновения, поддержания, устойчивости и самоорганизации отдельных структурных элементов в открытых системах, в том числе и семиотических.

Ключевые слова: синергетика, самоорганизация структурных элементов, семиотическая система, эволюция.

Zakharova N.V. Synergetic approach to interpretation of multiplex semiotic systems. Implementing the idea that all the properties of a given system (mental, linguistic, etc.) cannot be determined or explained by the sum of its component parts alone this article gives a systemic view of synergetics as an interdisciplinary science explaining the formation and self-organization of patterns and structures in open systems, including the semiotic ones.

Key words: synergetics, self-organization of patterns, semiotic system, evolution.

Перед сучасною наукою постає складна проблема виокремлення та дослідження механізмів будови природних систем. Тому останнім часом прокинувся інтерес до вивчення глобальних процесів, що є свідомством повернення до Аристотелевого погляду на еволюцію світу, але, звичайно, з огляду на сучасні тенденції. Ще зовсім недавно поняття „синергетика” було для багатьох незвичайним, а її базові елементи – аттрактори, інваріанти, самоорганізація, параметри порядку й принцип підпорядкування – взагалі суто технічними.

На рівні методологічної рефлексії над наукою ХХ ст. загального визнання набула теза про те, що пізнання будь-якого складного явища вимагає різних ракурсів його розгляду, численних інтерпретацій в різних аспектах. Видатні філософи ХХ ст. (Г. Рейхенбах, Л. Вітгенштейн) дійшли висновку, що матеріалізм й ідеалізм становлять два додаткові описи одного об'єкта, якщо вони суворо і послідовно продумані. Будь-яка точка зору, будь-яка настанова розуму спроможна дати лише частину істини, оскільки складна, синтетична і цілісна природа явищ дійсності виявляється різнопланово і багатоаспектно. Саме тому такі складні семіотичні системи, як природна мова й особливо поетичний дискурс, не можуть бути описані адекватно за допомогою лише одного методу, тільки поєднання декількох точок зору може допомогти наблизитися до істини.

Мета статті – спроба застосування ідей лінгвістичної синергетики як прикладної галузі сучасної теорії складних нелінійних систем для пояснення взаємозалежності макро- та мікрорівнів в організації народної загадки як особливої семіотичної системи, бо саме цей напрям відповідає логіці дослідження, в основі якого лежить спроба вивчити загадку як міждисциплінарний феномен.

Об'єктом дослідження є народна загадка як міждисциплінарний феномен. **предметом** – вивчення лінгвальних (соціо- та психо-лінгвальних) й екстралінгвальних факторів, що зумовили генезу загадки.

У центрі уваги нового напрямку науки опинилися постійність і безупинність буття; складність, організація та самоорганізація стали ключовими поняттями синергетики. Тому, аналізуючи світоглядні наслідки нової наукової парадигми, вчені визначають її як "філософію нестабільності" [Пригожин 1991, с. 46], "філософію становлення складного, філософію ритмів і пульсацій у ході спонтанного наростання складності у (відкритих і нелінійних) середовищах" [Князева / Курдюмов 1994а, с. 110].

Навколишній світ пронизано процесами самоорганізації, усі закони всесвіту зберігають свою силу як у „природному” світі, так і в „штучному”, бо вони породжені процесами самоорганізації, розвитку природи [Моисеев 1998, с. 201]. Теорія самоорганізації збагачує традиційний системно-структурний підхід насамперед еволюційним аспектом, розумінням структури як динамічного процесуального утворення: "Структура не є щось раз і назавжди, точніше на певний час, фіксовано зібране з жорстких елементів, "кубиків" чи "цеглин", світобудови. Згідно з еволюційним, синергетичним баченням світу, структура – це процес. Процес, локалізований у певних ділянках суцільного відкритого середовища, процес, який має певну геометричну форму, здатний переміщатися по середовищу зі збереженням форми

(як, наприклад, вихор у рідині чи солітон у плазмі), а також якось перебудовуватися, еволюціонувати, розпадатися чи добудовуватися, інтегруватися з іншими структурами в цьому середовищі" [Князева / Курдюмов 1994а, с. 111].

Концепція І. Пригожина, який створив неврівноважену термодинаміку – теорію змін, заклавши тим самим фізичні основи теорії самоорганізації, суголосні з цією концепцією розробки школи С.П. Курдюмова, а також філософське осмислення цих нових підходів у працях О.М. Князевої покладені й в основу синергетики модальностей творчості. Основними поняттями та ідеями цієї теорії є відкритість системи (тобто здатність сприймати зовнішню інформацію та енергію), нелінійність, дисипативність, локалізованість, віддаленість від стану рівноваги, режим із загостренням, структура-атрактор. Вони описують умови самоорганізації та саморозвитку системи.

У найзагальніших рисах процес розвитку системи являє собою чергування зон біфуркації (лат. *bifurcus* – "двозубий, роздвоєний, вилоподібний"), тобто областей розгалуження шляхів еволюції, коли з тієї чи іншої причини система втрачає рівновагу, а основною її характеристикою виступає віртуальний характер альтернативних сценаріїв подальшої еволюції та періодів стійкості, рівноваги, коли система організується навколо структур-атракторів.

Під атрактором (лат. *attrahere* – "притягувати") у синергетиці розуміють відносно стійкий стан системи, який ніби притягує до себе всю множину траєкторій її розвитку, незалежно від початкових умов. Властивий даній системі спектр структур-атракторів виникає на розвинутих, асимптотичних стадіях процесів. Він організує поле шляхів розвитку і за своєю природою не є матеріальною структурою самої системи, а становить певний ідеальний образ: "Це – свого роду план еволюції, який є потенційним (тобто ще не реалізованим, більше того, явно не все в ньому буде реалізоване), наперед даним (наперед визначеним власними характеристиками даного середовища, ступенем їхньої нелінійності), неоднозначним" [Князева / Курдюмов 1994а, с. 111].

Таким чином, у динаміці розвитку системи перемешуються випадкові, дисипативні процеси та періоди виходу на структуру-атрактор, що є наперед заданим у цьому середовищі. Головну роль тут відіграє детермінація з боку цілого: "Еволюція системи визначається не її минулим, не її початковими умовами, які "забуті", а майбутнім, правильною, часто симетричною структурою-атрактором. Майбутній стан системи ніби притягує, організовує, формує наявний її стан" [Там само, с. 112]. У ході когнітивних і креативних процесів такий атрактор творчої діяльності утворюють основна ідея, улюблена думка, ключовий образ. Перебіг творчих процесів, таким чином, визначається взаємодією інтенціональності та атрактивності мислення, резонансним відгуком ритмів свідомості та підсвідомості, сферою вербального та невербального.

Синергетику відрізняє також новий погляд на явища хаосу та випадковості. Шлях від хаосу (в тому розумінні, як уживали це слово давні греки, – невпорядкованої складності) до космосу (впорядкованої складності) ґрунтується на закономірностях самоорганізації системи. Синергетика інтерпретує хаос як конструктивний механізм, який є необхідним для того, щоб система вийшла на атрактор, на властиву тенденцію розвитку, щоб був ініційований процес самодобудовування. Синергетика розкриває, відновлює позитивну роль хаосу [Князева 1995], розгортає вертикальну діаду в горизонтальну. Творчість, креативність об'єднують хаос та порядок у системну тріаду [Малинецкий 1998].

У сфері творчої діяльності людини (при всій важливості впливу зовнішніх чинників та навіювання з боку об'єктивного світу поетичної мови з його законами виникнення художнього смислу, як підготовчий етап творчої діяльності) стан генеративного хаосу, очевидно, є необхідним і закономірним. Для когнітивних структур зберігає своє значення відомий із загальної теорії систем універсальний принцип необхідної різноманітності елементів. Ступінь стійкості природних систем тим вищий, чим більшою є їхня внутрішня різноманітність. Адже саме наявна різноманітність елементів забезпечує адаптацію системи до різних варіантів майбутнього.

Динаміка еволюції складних нелінійних систем виявляє постійну конкуренцію двох факторів. З одного боку, – самовплив, самопідсилення (чи уповільнення) процесів, зумовлені дією позитивних (чи негативних) зворотніх зв'язків, спрямованих на розбудову структури, саморегулювання системи. З іншого, – дисипативні процеси, фактор розмивання, розсіювання енергії як вияв загальних механізмів хаосу. Хаос, пов'язаний з різного роду обмінними процесами, відіграє конструктивну роль у двох планах: не лише у виборі шляху еволюції системи, а й у ході самих процесів розбудови складного еволюційного цілого. "Фігурально висловлюючись, хаос виступає в ролі "клею", який пов'язує частини в єдине ціле" [Князева / Курдюмов 1997, с. 69].

У центрі уваги синергетики перебувають явища, які мають місце в зоні нестабільності. Згідно з концепцією нерівноважної термодинаміки І. Пригожина, в системі, яка знаходиться поза станом стійкої рівноваги, а саме поблизу точки біфуркації, суттєва конструктивна роль належить випадковості. Найменші зрушення в зовнішньому впливі, так само як і внутрішні флуктуації (від лат. *fluctuatio* – "коливання"), можуть змінити властивості системи кардинальним чином ("ефект метелика"), стати

початком нового структуротворення. Слід наголосити, що поблизу точок біфуркації в системах спостерігаються значні флуктуації. Такі системи неначе "коливаються" перед вибором одного з кількох шляхів еволюції [Пригожин / Стенгерс 1986, с. 56].

У складних системах із величезною кількістю елементів і значним числом ступенів свободи в кожному з них детерміністичний опис поведінки окремих елементів має бути замінений еволюцією розподілів імовірності. Це має місце і в мові. Саме по собі явище мовної метафори виступає певним еквівалентом імовірнісних методів пізнання. Вона є засобом смислотворення, генератором нової інформації й в науковому дискурсі: "Без витіснення метафоричних смислів зі сфери наукового дослідження неможливо одержати точне знання, а без створення метафоричних контекстів <...> неможливо одержати нове знання <...>" [Гусев / Тульчинский 1985, с. 97]. "Метафора є показником локальної нелінійності тексту чи думки, тобто показником відкритості тексту (думки) для різних тлумачень і перетлумачень, для резонування з особистісними смислами читача чи партнера в діалозі" [Князева / Курдюмов 1994, с. 115]. Прикладом може виступати будь-яка загадка, побудована шляхом метафоричної аналогії.

Органічно цілісна система поетичної мови порівняно з практичним чи науковим дискурсом яскраво виявляє особливу логіку своєї організації та функціонування, в якій акцентовані нечітка логіка й відношення толерантності між елементами, властиві природній людській мові. Поетичний текст у всій складності його організації, численних модально-оцінних підсистемах визначає актуальність дослідження взаємодії модальностей у процесі породження та сприйняття тексту. Синергетичне тлумачення текстового вияву взаємодії модальностей дає змогу наблизитися до розуміння загальних закономірностей креативної діяльності людини, механізмів синтезу в роботі людської свідомості. Побудова й розгортання поетичного тексту за законами нелінійного синтезу можуть бути описані в термінах теорії хаосу й нерівноважної термо-динаміки. Опорними віхами формування складності виступатимуть нерівноважність, зворотні зв'язки всередині системи, біфуркаційні переходи в станах, далеких від рівноваги, ієрархія та субординація рівнів, підтримка з боку макрорівня організації системи.

Мірою складності системи може виступати різноманітність. В аналізі поетичного тексту тим субстратом, до якого можна застосувати критерій різноманітності, очевидно, може виступати неоднозначність, неоднорівність семантики одиниць, багатство художніх смислів у завершеному цілісному творі. Інформаційна оцінка ступеня складності системи висуває на передній план проблему співвідношення тексту і мови, повідомлення і коду, інформації та метайнформації. Ступінь складності коду багато в чому визначає структуру системи, яка обробляє й представляє інформацію. Загальною закономірністю є те, що простий код спричинює довге повідомлення, тоді як короткі повідомлення для передачі тієї самої інформації вимагають складнішого коду. Розширення словника, збільшення різноманітності, "багатства" коду приводить до стиснення змісту повідомлення, зростання його семантичної ємності, проте водночас ускладнює розуміння, декодування тексту [Яблонский 1984, с. 61-63].

Загадка в цьому розумінні є дуже вдалим прикладом. Усвідомлення безкінечної складності зовнішнього світу, в якому живе людина, складної організації й внутрішньої, ментальної сфери приводить до зростання складності поетичної мови, формального й змістового розширення словника, збільшення різноманітності станів мовного коду. Це призводить до лаконізму і місткості поетичних формувань, таким чином, при семантичній складності мовного коду народній загадці притаманна зовнішня формальна простота.

Специфіку органічних систем становить спосіб їх формування не шляхом "складання" цілого з частин, а шляхом конструювання цілим своїх власних частин на базі певних передумов [ФС 1991, с. 322]. Ця особливість органічних систем відповідає ключовій ідеї синергетики, що майбутній стан складної нелінійної системи організує, визначає та змінює наявний її стан. Ціле у процесі свого становлення підпорядковує собі вихідні компоненти, формує якісно нові структури, нові функціональні зв'язки і наділене рисами, яких немає в жодній із складових частин. У сфері природної людської мови цей принцип пріоритету цілого знаходить вияв у ідіоматичності, надсумарності мовних одиниць.

У контексті якісно нового рівня дослідження національних традицій, генетичної пам'яті, культурного досвіду поколінь постає проблема переосмислення функціонування та розвитку національного мистецтва, чільне місце в якому належить фольклору як динамічній формі творчої енергії кожного народу. Загадка як один із найдавніших жанрів народної творчості репрезентує сучасному світові інформацію про минуле і, безперечно, представляє інтерес для дослідника фольклору, історика мови, етнографа, літературознавця, культуролога. Тим більш актуальною видається спроба наукового осмислення загадки не тільки в царині універсальних і унікальних явищ народної традиційної культури, а й з огляду на нову наукову парадигму.

Тема загадки – це людина, все, що її оточує й складає утилітарну сферу її життєдіяльності. Саме людина є мірилом всього сущого в сукупності всіх проявів її життєдіяльності також і з позицій семантичного оцінювання [Вольф 2002, с. 22]. Прикладом може бути загадка нім. *Was altert schnell? /der*

Dank/. Зі зміною цієї сфери втрачається поетична семантика образів, приналежних до певного часу й до певного простору. Людина, залежно від обставин, може бути представлена конкретно-історичним індивідом, соціальною групою, або людством у цілому. У загадці укр. *Без чого людина не проживе і п'яти хвилин? /без повітря/* відповідний іменник є збірним за значенням і репрезентує не одного конкретного індивіда, а людство у цілому.

Кожне судження зумовлює наявність суб'єкта судження, тобто того, хто оцінює (індивід, соціум) та об'єкта, тобто предмета або явища, що підлягає оцінці. Нероздільна єдність індивіда й об'єкта пізнання закономірно впливає із семантики можливих світів. Предмет пізнання і людина – в усьому багатстві станів її свідомості – перебувають у спільному когнітивному просторі, утворюють єдине структурне ціле. Людина завжди так чи інакше присутня у загадці, іноді імпліцитно чи безасобово, а іноді і накладаючи на себе функції автора, наприклад: нім. *Blau und grün können sie sein, man macht daraus Saft und Wein; sie schmecken süß, dass konnt ihr mir glauben. Die Früchte heißen ... /Weintrauben/*. У руслі сучасної антропоцентричної наукової парадигми загадку як художній текст можна інтерпретувати як складну семіотичну систему, структуру й спосіб функціонування якої включають у себе позицію суб'єкта – автора та адресата.

Інший аспект когнітивних мовних процесів – діалектика національного та індивідуального в природній мові. Національна мова – як свого роду "національна ідеологія", призма бачення дійсності – дарується людині при народженні й визначає бази й побудови концептуальної картини світу індивіда. Так національна мова постає індивідуалізованою в суб'єктивних дискурсах – реалізаціях ідіолектів, які втілюють специфіку індивідуальної свідомості, її інтенційної сфери насамперед. Іntenційність мовної поведінки людини виявляється в мовленнєвих перевагах індивіда, виборі зі світу епістемічних альтернатив найдоцільнішого способу інтерпретації даного екстенціоналу.

Серед великої кількості інтенціоналів, пов'язаних із даним об'єктом (екстенціоналом), пізнавально-комунікативний намір мовця виокремлює оптимальний, найточніший спосіб позначення. Тому явище ідіостилію як таке в інтенціональних мовах, безперечно, є закономірним наслідком інтенційності мовної поведінки людини. Наприклад, загадка нім. *Was ist groß an Napoleon? /der Buchstabe N/* в залежності від ситуації та інтенції адресанта може викликати різну реакцію. Відгадуючий може розсміятися, може здивуватися, а може й не зрозуміти, що мається на увазі.

Інтерсеміотична специфіка загадки виявляється у способі її залученості до семіотичного універсуму культури народу та цивілізації. Адже будь-який текст є зануреним до семіотики й універсуму. Загадка інтертекстуально пов'язана з іншими дискурсивними зразками – байкою, прислів'ям, анекдотом, приказкою, народною піснею, – використовуючи їхні ресурси метафоризації, міфопоетичного виразу думки, способу перетворення та художнього пізнання світу. Загадки представляють у переінтерпретованому, перетвореному вигляді різні життєво важливі елементи дійсності: людину, її житло, їжу, одяг, посуд, знаряддя праці, господарчу діяльність, сприйняття часу, тваринний та рослинний світи, астрономічні та природні явища. Пошук істини здійснюється через мову, оскільки вона закорінена в самій екзистенційній структурі людської свідомості. Через мову досягається саме буття, вона сама розкриває суть речей, заховану в мовних глибинах.

Загадка є прикладом складної конотативної системи, в якій план вираження (природна мова) сам є знаковою системою. У другому з можливих випадків одна система виконує роль не плану вираження, а плану змісту, означуваного стосовно до другої системи – такими є всі метамови. У текстах-моделях загадки закладена генетична пам'ять людства, його дитинство, спосіб алогічного мислення, висловлювання вражень через декілька найхарактерніших штрихів, про що особливо переконливо свідчить хоч би те, що метафоричний текст набагато швидше "розшифровується" дітьми, ніж дорослими.

Художній світ загадки, видозмінюючись під впливом зовнішніх суспільних та культурних факторів, відображає зміну поетичного рівня народної творчості взагалі та лексики зокрема. Під семантичним кутом зору можна визначити властивість жанру загадки як тексту, в якому передбачено образність мислення, що продукує емоційне і естетичне сприйняття, адже скласти загадку означає звичайні явища чи предмети зобразити в метафоричній формі.

Висновки. На відміну від традиційного системно-структурного підходу, синергетика – теорія самоорганізації – робить акцент на динаміці становлення, функціонування й розвитку системи, тому синергетичний підхід з його фундаментальним холістичним принципом і провідним постулатом відкритості системи, зв'язку системи й середовища дає змогу розглядати взаємопов'язано зовнішні щодо системи чинники (вплив екстралінгвістичних факторів) і внутрішні, власне мовні закономірності організації системи. Це, своєю чергою, відкриває нові можливості для дослідження складних семіотичних систем, дозволяє вивчити художній текст не тільки як лінгвокультурний і когнітивно-дискурсивний феномен, а й описати його еволюцію із подальшим вивченням лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних особливостей в нових умовах сучасного інформаційного світу.

На сучасному етапі свого розвитку загадка знов привернула увагу дослідників, але на цей раз не

тільки у царині універсальних і унікальних явищ народної традиційної культури, а й з огляду на нову наукову парадигму, що належить до конструктивного напрямку сучасної науки, орієнтованого на інтеграцію і синтез парадигм наукового знання. У **перспективі** подальшого дослідження – орієнтоване на цілісне бачення явищ вивчення динаміки становлення, функціонування й розвитку інших людиномірних систем, пояснення глибинних причин і механізмів їх еволюції.

Література

Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. Изд. 2-е, доп. – М.: Едиториал УРССС, 2002. – 280 с. Гусев С.С., Тульчинский Г.Л. Проблема понимания в философии: Философско-гносеологический анализ. – М.: Политиздат, 1985. – 192 с. Князева Е.Н. Одиссея научного разума. Синергетическое видение научного прогресса. – М.: ИФРАН, 1995. – 228с. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. — М.: Наука, 1994. — 236 с. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Интуиция как самодостраивание // Вопр. философии. – 1994а. – № 2. – С. 110 – 122. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Антропный принцип в синергетике // Вопр. философии. – 1997. – № 3. – С. 62 – 79. Малинецкий Г.Г. Синергетика. Король умер. Да здравствует король! Синергетика. Труды семинара. – Выпуск 1. – М.: МГУ, 1998. – С. 52-69. Моисеев Н.Н. Расставание с простотой. – М.: Аграф, 1998. – 226 с. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой. – М.: Прогресс, 1986. – 432 с. Пригожин И. Философия нестабильности // Вопр. философии. – 1991. – № 6. – С. 46 – 52. ФС: Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – Изд. 6-е, перераб. и доп. – М.: Политиздат, 1991. – 560 с. Яблонский А.И. Методологические вопросы анализа сложных систем // Системные исследования. Методологические проблемы: Ежегодник, 1984/ Ред. кол.: Д. М. Гвишиани (гл. ред.) и др. – М.: Наука, 1984. – С. 52 – 65.

КАЛИБЕРДА О.О.

(Запорізький національний університет)

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВАЛЬНЕ ЗНАННЯ VS. ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ЗНАННЯ

У статті розглядаються теоретичні підходи до презентації лінгвальної та енциклопедичної інформації в тлумачному словнику. Показано, що всебічна характеристика лексичної одиниці в словнику може бути досягнута тільки при фіксації обох типів інформації.

Ключові слова: лінгвальна інформація, енциклопедична інформація, фонові знання, реальність, енциклопедизація.

Калиберда О.А. Толковый словарь английского языка: лингвальное знание vs. энциклопедическое знание. В статье рассматриваются теоретические подходы к презентации лингвальной и энциклопедической информации в толковом словаре. Показано, что всесторонняя характеристика лексической единицы в словаре может быть достигнута только при фиксации обоих типов информации.

Ключевые слова: лингвальная информация, энциклопедическая информация, фоновые знания, реальность, энциклопедизация.

Kaliberda O.A. A General Dictionary of the English Language: Linguistic Knowledge vs. Encyclopaedic Knowledge. This article focuses on theoretical approaches to presentation of linguistic and encyclopaedic information in a general dictionary. It is demonstrated that comprehensive description of a word in a dictionary can be attained only by fixation of both types of information.

Key words: linguistic information, encyclopaedic information, background knowledge, reality, encyclopaedisation.

У всіх культурах з розвиненою писемністю сховищем для кодифікації, збереження та трансляції знання в часі та просторі завжди виступають енциклопедії та словники, які прагнуть акумулювати та описати фактичне та лінгвістичне знання певного суспільства. В теоретичній лексикографії лінгвістична лексикографія протиставляється енциклопедичній, але на практиці це положення досить часто порушується. Отже, **мета** цієї статті полягає у вивченні питань теорії та виявленні основних тенденцій енциклопедизації англійських тлумачних словників. У відповідності до поставленої мети вирішуються наступні **завдання**: визначити місце енциклопедичних та тлумачних словників в лексикографічній парадигмі та виявити підходи до фіксації лінгвальної та екстралінгвальної інформації в тлумачному словнику англійської мови. **Об'єктом** дослідження являється англійська лінгвістична лексикографічна парадигма. **Предметом** дослідження виступають словникові статті тлумачних словників англійської мови, які виходячи з відбору реєстрових одиниць та принципів конструювання дефініцій знаходяться у площинах перетинання з енциклопедичною лексикографією.

Дебати лінгвістів стосовно теоретичної різниці між словником та енциклопедією проводяться, як частина дискусії з приводу того, чи можливо розрізнити семантику, прагматику та дейксис. Семантика – це відношення між знаками та їх значеннями. Прагматика полягає у відношенні знаків до інтерпретатора [Селіванова 2006, с. 484], тобто між знаками та тими, хто ними користується, отже, вона має відношення до загального нелінгвального контексту, і таким чином до світу в цілому та людини. Тому інтенція тлумачного словника – це розкриття семантики та прагматики лексичної одиниці, а енциклопедії – це розкриття дейктичного змісту лексичної одиниці.

Семантика оперує лінгвістичним знанням, а прагматика відбиває екстралінгвальні знання носіїв мови та їх комунікативну взаємодію. Дихотомія розподілу загального знання на лінгвістичне (лексичне)